

Ammattikalastuksen uudet kehittämis- mahdollisuudet Kainuussa

LOPPURAPORTTI

Simo Kempainen

Suomen elinkeinokalatalouden
toimintaohjelma
2007-2013

1. HAKIJA

Oulujärvi Leader ry
Kalliokatu 4
87100 KAJAANI
y- 1077439-2

2. TOTEUSAIKA

Hanke toteutettiin ajalla 1.1.-30.6.2015

3. HANKKEEN IDEA JA TAVOITTEET

Hankkeen ideana oli koota haastatteluin tietoa Oulujärven ja sen lähialueen kalastajilta kuhan kalastuksen tämänhetkisestä tilasta ja kalastuksen kehittämisen mahdollisuuksista ja uhkakuvista. Kyselyn piiriin ulotettiin myös muita kalaketjun osapuolia. Toisena tehtävän oli toteuttaa opintomatka Ruotsin Hjälmareen, jossa oli onnistuttu kuhakannan hoidossa ja jossa oli myös käytössä MSC sertifiointi. Kolmantena tehtävänä oli järjestää ns. kuhaseminaari, jossa asiantuntijoiden johdolla päivitettiin tietoja Oulujärven kuhakannan tilasta ja tulevaisuudesta sekä esiteltiin MSC-sertioifioinnin mahdollisuuksia.

Hankkeen tavoitteena oli lisätä Oulujärvellä ja sen lähialueella kuhan kalastuksen parissa toimivien tietämystä kuhakannan ja sen kalastuksen tilasta. Toisena tavoitteena oli lisätä tietämystä kalastuksen laatujärjestelmästä (MSC). Tavoitteena oli niin ikään saada palautetta ja näkemyksiä siitä miten kuhan kalastus ja saalistaso voitaisiin turvata parhaiten tulevaisuudessa sekä millaisia kehittämistarpeita alalla on.

Ammattikalastuksen ja matkailun yhteistyön osalta oli tavoitteena saada selvyttä millaiset edellytykset tällaisen kalastusmatkailun kehittämiseksi alueella on. Samalla pyrittiin saamaan selville mahdolliset koulutustarpeet. Hankkeessa pyrittiin nostamaan esille uusia yhteistyömuotoja tai ideoita elinkeinon vahvistamiseksi.

4. HANKEESSA OLI KOLME TOIMENPIDEKOKONAISUUTTA

Hankkeessa toteutettiin kolme tehtäväkokonaisuutta eli haastattelut, opintomatka Ruotsiin ja kuhaseminaari Kajaanissa.

4.1. Kalastajien ja muiden alan toimijoiden haastattelut

Hankkeessa kerättiin aineistoa ensisijaisesti henkilökohtaisten haastattelujen avulla.

Haastattelujen ja keskustelujen avulla pyrittiin saamaan lisäinformaatiota seuraaviin asioihin:

- Mikä on lähtötietotaso MSC -sertifikaatista ja yleensä asennoituminen sertifikaatteihin
- Miten kuhan kalastuksen sertifiointiin oletetaan vaikuttavan oman elinkeinon harjoittamiseen eli mitä hyödyllisiä ja haitallisia vaikutuksia sillä voisi olla
- Mitä muita (vaihtoehtoisia) toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa Oulujärven kuhakannan, sen kalastuksen ja kaupallisen käytön turvaamiseksi ja edistämiseksi
- Ammattikalastajille ja matkailuyrityksille tehtävissä haastatteluissa selvitetään myös kalastusmatkailun hyödyntämismahdollisuuksia ammattikalastuksessa (oma osaaminen, yhteistyön mahdollisuudet, muu hyödyntäminen).

Haastateltavia ryhmiä olivat:

Ryhmä	Haastateltavien tavoitemäärä	Toteuma
Ammattikalastajat Oulujärvellä sekä Sotkamon ja Hyrynsalmen reitillä	25	20
Kalaveden omistajat, kalastusalueet, MH	5	4
Kalan tukkukauppa	3	3
Kalan vähittäiskauppa	3	1
Kalan jalostus	3	3
Ravintolat ja matkailuelinkeino	6	2
Suurtalouskeittiöt	3	0
Muut alan toimijat	0	4
YHTEENSÄ	48	39

4.1.1. Tuntematon kirjainyhdistelmä MSC

Hanketta suunniteltaessa ja Kainuun ammattikalastuksen problematiikkaa miettiessä oletuksena oli, että kestävä kalastuksen laatujärjestelmä olisi jollain lailla tullut tutuksi kalastajille. Näin ei kuitenkaan ollut. Asiasta on ollut artikkeleita ammattilehdissä sekä kalaleader käytäntöön hankkeen tiedotteessa syksyllä 2014. Käytännössä tämä muutti kalastajahaastattelujen luonnetta informoinnin luonteiseksi. Vaikka lähes kaikille MSC sertifiointi tuli esille uutena asiana, niin joukosta löytyi heti muutamia kalastajia, joiden mukaan kestävä kalastuksen laatujärjestelmä sopisi hyvin myös Oulujärvelle.

Sama tuntemattomuus MSC-sertifiointista jatkui myös muilla kalatalousalan toimijoilla. Jopa kaupan kalatiskien hoitajille asia tuntui vieraalta vaikka eräisiin ulkomailta tuotaviin kalatuotteisiin merkintä on jo ilmaantunut. Keskustelujen perusteella MSC-sertifiointista voidaan vetää seuraavanlaisia johtopäätöksiä:

MSC-sertifiointi on vielä hyvin vieras kainuulaisille kala-alan toimijoille

Sertifiointilla ei ole vielä merkitystä paikallisilla kainuulaisilla kalamarkkinoilla. Sama lienee tilanne myös laajemmin kotimaisilla markkinoilla kun kaupataan kotimaista kalaa. Oulujärven kuhan hyvä menekki on osoitus tästä. Tilanne voi toki muuttua ajan myötä.

Oulujärven kuhan markkinoinnin ja menekin puolesta tällä hetkellä ei ole paineita edetä kalastuksen sertifiointiin. Oulujärven kuhakannan tila on tällä hetkellä kuitenkin huolestuttava. Asia tuli ilmi seuranta-aineistoista kuhaseminaarin yhteydessä 15.4.2015. Kalastuksen ohjaamisessa kestävämpään suuntaan sertifiointi voisi olla hyvä työkalu. Oulujärvellä kuhakannan kannalta ongelmallisia ovat verkkokalastus liian tiheillä verkoilla (<50 mm), jolloin saaliista noin puolet on alamittaisia kutemattomia kaloja. Verkkoja voi olla myös liikaa.

Silloin kun Oulujärven kuhalla käydään kauppaa kotimaassa, niin sertifiointista ei ole juurikaan hyötyä. Ruotsin Hjälmarens järvelle tehdyn opintomatkan yhteydessä kävi selkeästi ilmi, että vienti Euroopan alueelle edellyttää sertifikaattia. Mikäli kuhan kotimaan markkinat täyttyvät ja uusia markkinoita haetaan Euroopasta, on kuhan kalastuksen sertifiointi edessä myös Oulujärvellä.

4.1.2. Kuhakato ja siihen varautuminen

Oulujärven alueen kalastajilla keskeinen huolenaihe oli kuhasaaliiden pieneneminen. Saaliiden heikkeneminen oli alkanut jo edellisenä talvena. Kesällä 2014 pyynti oli pienten saaliiden vuoksi heikosti kannattavaa. Haastattelujen yhtenä teemana oli yhden kalalajin kalastukseen liittyvät riskit ja niihin varautuminen. Pelkästään kuhaan keskittyvää ammattikalastusta oli lähinnä Oulujärvellä ja Sotkamon vesillä. Kuhmossa kuhasaaliit ovat olleet jo jonkin aikaa siinä määrin heikkoja, että toimeentulo on perustunut myös muiden kalalajien pyyntiin. Muikku, hauki ja ahven olivat tärkeimmät tulonlähteet. Kalan keräily Kuhmosta on ollut tukkurilla keskeytyksissä, koska noudettavaa kalaa ei ole ollut tarpeeksi. Kuhmossa ja Suomussalmella kuhan pyyntialamitta on ollut kalastusasetuksen mukaisesti 37 cm. Oulujärvellä ja Sotkamon vesillä se on kalastusalueen päätöksillä 45 cm. Suomussalmen alueella kuha ei myöskään ole saalissa valta-asemassa. Muikku, siika ja muut lajit ovat myös tärkeä osa saalista.

Keskusteluissa tuli selkeästi huolena ilmi muiden lajien kuin kuhan alhainen kalastajahinta. Määrällisesti hyviä saaliita tulisi hauella ja lahnalla. Hintataso on kuitenkin euron luokkaa tai alle. Myös särkeä kerrottiin olevan järvessä runsaasti. Toisaalta kalastajat olivat jo tarttuneet jossain määrin toimeen vähempiarvoisen kalan menekin parantamiseksi. Ahvensaalista hyödynnetään kymmensenttisestä kalasta ylöspäin. Samoin särki. Tilannetta auttaa satamiin investoidut suomustuskoneet. Isokokoinen yli 150 gramman ahven hyödynnetään filekalana ja pienempi kukko- ja purkkikalan raaka-aineena.

Yksi merkittävä ammattikalastuksen riskitekijä odotti ratkaisua haastattelukierroksen aikana. Talvivaaran purkuputkilupa Nuasjärveen oli haastatteluja tehtäessä aluehallintoviraston käsittelyssä. Putkelle on nyt myönnetty rakentamislupa, mutta tilanne voi vielä muuttuakin valitusten vuoksi Vaasan hallinto-oikeudessa. Toteutuessaan hankkeella on mitä ilmeisimmin suuret vaikutukset Nuasjärvestä ja mahdollisesti myös Oulujärvestä pyydetyn kalan menekkiin. Käytännössä riski toteutuu siten, että kun asiakas ei halua ostaa kalaa, niin tukkukauppias ei hanki kalaa kalastajilta, vaikka kala olisikin elintarvikkeeksi hyvänlaatuista. Käytännössä kuitenkin vain aika näyttää miten tilanne tulee kehittymään.

Oulujärven kuhasaaliiden pieneneminen pakottaa nyt miettimään ratkaisuja vähempiarvoisen kalan hyödyntämiseksi. Kuhasaaliiden hyvä taso on mahdollisesti johtanut kalastuksen keskittymiseen kuhaan muiden lajien kustannuksella. Jalostuksen ja tukkukaupan hiipuminen Kainuussa voi olla osa tätä kehitystä.

Alueelle toivottiin jalostusyrittäjää, joka voisi hyödyntää hyvät hauki, lahna, särki ja ahvenvarannot. Näin toivottiin saatavan kalasta myös parempi hinta.

Osalla kalastajista muikku oli tärkeä tulonlähde. Oulujärven muikun menekki on ollut kuitenkin rajallista muikun pienen koon vuoksi. Asetelma on erikoinen, sillä kuusamolaisena muikkuna kalalla olisi tuossa koossa markkinoita. Mahdollisuuksin nähden Oulujärven saaliit ovat pieniä. Muikun pyynnissä mäti on ollut hyvin tärkeässä roolissa. Vaikka laadullisesti Oulujärven alueelta saatava muikunmäti on laadullisesti hyvää, markkinoita hallitsee mereltä pyydetävän maivan mäti ja eteläisempien muikkujärvien mäti tuotanto. Muikunmenekin parantaminen toisi apua monen kalastajan talouteen Oulujärvellä.

4.1.3. Matkailuyhteistyölle kiinnostusta

Keskusteluissa käytiin läpi kalastajien mahdollinen nykyinen toiminta matkailun parissa ja kiinnostus yhteistyöhön. Suoranaisesti matkailun parissa toimivia kalastajia oli haastatteluun osallistuneissa varsin vähän. Yhteistoimintaan oli kuitenkin pientä kiinnostusta nyt kun kuhasaaliit ovat taantuneet ja aikaa muuhunkin olisi. Matkailijoiden mukaan tulo pyydysten koentaan koettiin kuitenkin hankalaksi tilanpuutteen vuoksi. Parhaiten se onnistuisi talvella. Tämäkin edellyttäisi yhteistyötä ohjelmapalveluyritysten kanssa.

Paikallisen kalan merkitys matkailuyrityksissä oli sisäistetty ja kalalle oli toimitusketjua suoraan kalastajalta valmistavaan keittiöön tai yritykseen.

Manamansaloo on pidetty alueena, jossa oulujärveläinen kalastushistoriikki voitaisiin tuoda parhaiten esille. Ideana olisi hyödyntää olemassa olevaa dokumentaatiota ja sitä tosiasiaa, että kalastus on ollut ja on edelleen kiinteä osa manamansalolaista arkielämää ja imagoa. Manamansalon portin yrittäjien kanssa käydyissä keskusteluissa kävi ilmi, että kalastushistoriikin ja nykyisten kalastusmuotojen parempi hyödyntäminen on kovasti mielessä. Käytännössä tämä tarkoittaa kalastuskilpailujen, kalamarkkinatapahtuman ja kalan suoramyyntin kehittämistä. Tähän luo hyvät edellytykset nuoret ammattikalastajat, jotka ovat olleetkin myymässä kaupan pihalla kalaa kesäisin. Kalastushistorian esille tuomisessa keskusteltiin ympäristötaiteen mahdollisuuksista, mikä toisi uuden ja ehkä kiinnostavan tulokulman matkailijoille. Tätä keskustelua ja hankekehittelyä kannattaa jatkaa edelleen. Toinen ammattikalastusta ja alueen imagoa nostava hanke voisi olla kirja laatiminen. Ruotsissa oli tuotettu Hjälmareen kuhasta ja kaikkeen siihen liittyvästä näyttävä kirja (Fångad av Gös). Lisäksi Vinön saarella ammattikalastajilla oli yhteisö nimeltä "Vinöfiskarn". Vastaava kirjahanke ja ammattikalastuksen imagon nostaminen olisi toteutettavissa myös Manamansalossa.

4.2. Opintomatka Ruotsin Hjälmareen järvelle

Hankkeessa toteutettiin opintomatka Ruotsin Hjälmareen alueelle. Matkalle koottiin pieni kalastajien ryhmä (7 kalastajaa) Oulujärven eri puolilta. Lisäksi mukana oli projektipäällikkö Janne Posti Suomen MSC toimistosta. Matkan tarkoituksena oli tutustua kuhan kalastusjärjestelyihin Hjälmareen alueella ja kuhankalastuksen MSC -sertifiointiin siellä. Opintomatkasta on laadittu matkaraportti (liite), jossa selostetaan matkan vaiheet kuvineen. Ruotsalaiset isännät toimivat meille Vinön saaren uutislehden 5/2015, jossa oli artikkeli suomalaikalastajien vierailusta Hjälmaressa (liite). Opintomatalla tehdyistä havainnoista voidaan tehdä seuraavia johtopäätöksiä:

Hjälmareen alueella kalastusääntöjä muuttamalla on onnistuttu parantamaan kuhakannan tilaa niin, että kuhan kokonaissaalis ja saaliskalojen koko on kasvanut merkittävästi verrattuna järviin, joissa muutoksia ei ole tehty.

Rysäpyynnillä voidaan turvata hyvin alamittaisten yksilöiden pysyminen hengissä pyynnin jälkeen verrattuna verkkopyyntiin. Kalastuksessa on siirrytty todistettavasti kestävään suuntaan, sillä järveen ei ole istutettu vuosiin kuhanpoikasasia eli kannan uudistuminen perustuu täysiin luontaiseen lisääntymiseen.

MSC sertifioinnin avulla kuhalle on voitu avata markkinoita Eurooppaan.

Kuhan saalismäärät vaihtelevat Hjälmareen alueella melkoisesti. Vuoden 2014 kuhasaalis oli 202 tonnia. Oulujärvellä kuhasaaliit ovat olleet parhaimmillaan 100-150 tonnin luokkaa. Oulujärvi on kooltaan noin kaksi kertaa suurempi kuin Hjälmareen. Ruotsalaistutkija Per Nybergin mukaan yhtenä tekijänä ovat heikot poikasluokat. Hänen mukaansa on erittäin todennäköistä ja odotettavaa, että myös Oulujärvellä heikot poikasluokat ovat osa arkipäivää ja vaikuttavat siten kokonaissaaliisiin.

4.3. Kuhaseminaari Kajaanissa 15.4.2015

Hanke järjesti Kajaanissa 15.4.2015 Oulujärven kuhaan keskittyvän tiedotus ja keskustelutilaisuuden. Tapahtuman kutsu ja ohjelma on tämän raportin liitteenä.

Seminaarin tavoitteena on välittää tietoa ja käydä keskustelua Oulujärven kuhakannan hoidosta ja sen tulevaisuudesta. Seminaarin alussa kuultiin esitys kalatalousalan uudistuksista kalatalouspäällikkö Pentti Pasasen johdolla. Vuoden vaihteessa koko Pohjois-Suomi kuuluu samaan kala-ely alueeseen ja Pasanen toimii nyt sen päällikkönä. Lisäksi kerrottavaa oli kalastuslain uudistuksesta joka tulee voimaan vuoden 2016 alussa. Sen myötä tulee joitakin muutoksia ammattikalastukseen ja siihen kuka voi myydä kalaa tukkuihin ja kauppoihin. Ely lupasi tiedottaa uudistuksista syksyllä lisää.

Tilaisuuden odotetuin anti kuultiin MTT Pekka Hyvärisen esityksessä. Hyvärinen kokosi esityksessään yhteen vuosien varrella tehtyjä tilastoja ja kuhatutkimuksia Oulujärveltä. Istutuksin aikaansaatu kuhakanta nousi yli 100 000 kilon vuonna 2010 ja on mahdollisesti yltänyt 150 000 kilon tasoon vuonna 2012. Suurin osa kuhasaaliista pyydystetään yli 40 mm:n verkoilla. Pyyntiponnistus yli 40 mm:n verkoilla on viisinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Kalastajilta tullut viesti heikenneistä saaliista näkyy myös kirjanpitokalastuksen alenneissa yksikkösaaliissa. Kesäyksikkösaaliin jyrkkä lasku viittaa kuhakannan heikkenemiseen. Oulujärven hyvä kuhasaaliin taso on luontaisen lisääntymisen varassa ja jos taso säilyy luonnossa syntyneiden kuhien osuus on 91-96 %. Tutkijan suositukset lähtevät siitä, että luontainen lisääntyminen on turvattu. Käytössä ollut 45 cm:n alamitta on riittävä, mutta kalastuksessa tulisi käyttää 55 mm:n tai harvempia verkkoja. Kalastukselta tulisi säästyä yli 45 cm:n emokaloja eri ikäluokista kestävä kalastuksen turvaamiseksi.

Raimo Kantola Paltamo I osakaskunnasta kävi esityksessään läpi omia monivuotisia tilastoja Oulujärven kalastuksesta. Kuhan mukaantulo saaliisiin on selvästi havaittavissa. Vastaavasti mateen suhteellinen osuus on kaventunut. Lisäksi Kantola kertoi kokemuksia kalastuksista ja havaintoja kalaveden hoidosta ja kalastuksen valvonnasta.

Hankevetäjän esitelmässä kerrotut asiat ovat tässä loppuraportissa ja esitys on tämän raportin liitteenä.

Projektipäällikkö Janne Posti Suomen MSC toimistosta esitteli seikkaperäisesti mikä MSC on ja miten se käytännössä toimii (liite). Suomessa ei ole vielä sertifioitu yhtään kalastusta. Kaupoissa on nyt sertifioituja tuotteita, jotka ovat pääasiassa merestä pyydettyjä kalalajeja ja niistä tehtyjä jalosteita. Suomessa on tehty muutamia sertifioinnin esiselvityksiä, joista esittelyn kohteena oli Etelä-Saimaan muikunkalastus. Ruotsalaisista esimerkeistä käytiin läpi Kalixin muikunkalastus ja Hjälmaren kuhankalastus, jonka pariin opintomatkaakin suuntautui.

Tilaisuuteen osallistui 41 kuulijaa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Oulujärven kuhakannan tila ja MSC sertifiointin ajankohtaisuus

Kuluneen vuoden aikana kalastajien tekemät havainnot Oulujärven kuhakannan taantumasta saavat vahvistuksen kirjanpitokalastuksen seurannoista. Muutos ei ole yhtä voimakas Sotkamon ja Hyrynsalmen reiteillä. Kuhan pyyntialamitta on nykyisellään riittävä, mutta pyynti liian pienisilmäisillä verkoilla on haitallista alamittaisten kalojen kalastuskuolevuuden vuoksi. Kuhakannan taantumalle ei ole osoitettavissa yhtä syytä. Todennäköisiä ovat luonnonvaraisen poikastuotannon epäonnistuminen ja yli 45 senttisiin sukukypsiin kuhiin kohdistuva liian tehokas kalastus.

Kestävälle kalastukselle myönnettävä sertifikaatti MSC on vielä vieras Oulujärven alueella. Sertifiointista ei ilmeisestikään ole paljoa hyötyä menekin tai hinnan muodossa kun kala käytetään kotimaassa. Vientimarkkinoilla tilanne on toinen. Lopullista sertifiointia edeltävä esiselvitys voisi olla kuitenkin hyödyllinen, sillä siinä tarkastellaan kalastuksen kestävyyttä tiukkojen kriteerien avulla ja annetaan suosituksia tilanteen korjaamiseksi. Tämän vuoksi sertifiointin etenemistä Suomessa ja naapurimaissa kannattaa seurata ja käynnistää tarvittaessa esiselvitys. Yleinen käsitys on, että ennen pitkään kalastuksen sertifiointeja aletaan toteuttaa myös Suomessa.

Oulujärven kuhan menekki ja hintataso on edelleen hyvä ja todennäköisesti säilyy normaalioloissa sellaisena. Talvivaaran purkupuutki tuo todennäköisesti markkinahäiriöitä joiden laajuudesta ja kestosta ei ole vielä tietoa.

Hankeideat

Kuhan kalastuksessa kannattaisi todennäköisesti pyrkiä Ruotsin mallin mukaan rysäpyyntiin. Tämä on mahdollista ainakin kesäaikana, mutta jossain määrin myös talvella. Rysäpyynti antaa mahdollisuuden vapauttaa alamittaisina pyydykseen joutuneet yksilöt hyväkuntoisina ja parantaa saaliiksi otettavien yksilöiden laatua. Käytännössä tämä vie kohti kestävästä kalastuksesta. Kalaleader – ohjelmasta voitaisiin tukea hanketta, joka etsii ja testaa kuhan kalastukseen sopivia pyydysratkaisuja (rysät ja uudet katiskamallit) sekä järjestää pyydysrakentamisen koulutusta.

Vähempiarvoisen kalan käyttöön tarvitaan uutta potkua Kainuussa ja koko Kainuu-Koillismaa-Pyhäjärvi alueella. Jalostajan ja kalatukkurin löytämiseksi tulisi tehdä selvityksiä ja aktiivisia hakutoimia. Samanaikaisesti tulee aloittaa kalastajille ja muille vasta-alkajille jalostuskoulutus. Tästä on hyviä kokemuksia Kuusamosta, jossa koulutus tuotti jalostusyrittäjiä.

saattaisi löytyä nimenomaan kalastajista. Parhailaan on menossa koulutuspaketin kokoaminen ja itse koulutushanke tulisi saada käyntiin jo talvella 2015/2016.

Suomen luonnonvarakeskus, Luke on rakentanut tuotantomittakaavan biokaasulaitoksen Sotkamon yksikköön. Aiemmin siellä on pienemmällä protolaitteella testattu nurmen ja lannan biokaasutusta sekä kirjolohiperkeiden vaikutusta kaasutustulokseen. Luke on valmistellut uutta tuotantomittakaavan hanketta, jossa testattaisiin eri kalajaokkeiden vaikutus nurmi-lantaseoksen kaasutustulokseen. Jaokkeita voisivat olla kalanviljelylaitoksen kalanperkeet (kirjolohi), kalasatamien järvikalaperkeet sekä poistokalastuskalat. Tavoitteena tulee olla kalan arvon määrittäminen kun kalamassa kaasutetaan osana prosessia. Toisena hinnanmuodostuksen perustana voi olla fosforin saanti. Kalaleader -ohjelma voisi olla mukana rahoittamassa hanketta, jossa perkeille ja vähempiarvoiselle kalalle haetaan uusia käyttömuotoja ja arvoa. Tämä biotaloushanke olisi otollista laittaa liikkeelle nyt kun hankkeille on myös poliittista tahtoa.

Matkailun ja ammattikalastuksen yhteistyö

Kalastusmatkailua on yritetty saada viriämään Oulujärvellä useiden vuosien ajan. Muutamia lajiin keskittyneitä yrityksiä on ollut, mutta niistä ei ole syntynyt kannattavaa liiketoimintaa. Keskeisimpänä ongelmana on ehkä ollut tuotteiden yksipuolisuus eli tarjonta perustuu ainoastaan kesäkauteen. Parhaiten ovat menestyneet monipuolista tuotetarjontaa ylläpitäneet yritykset. Kalastuksen hyödyntäminen matkailussa on kuitenkin edelleen vähäistä järven suomiin mahdollisuuksiin nähden.

Kainuussa ei vaikuta juurikaan olevan ammattikalastajia, jotka merkittävässä määrin olisivat suoraan tekemisissä matkailijoiden kanssa ja saisivat esimerkiksi tuloja ohjelman järjestämisestä. Tähän lienee yksi merkittävä syy se, että kalastajat ovat voineet keskittyä kuhan pyyntiin eikä muulle yritystoiminnan kehittämiselle ole ollut tilaa eikä tarvetta. Tämän suuntaisia kommentteja tuli esille myös haastattelun yhteydessä. Nyt kun kuhasaaliit ovat taantuneet, pientä kiinnostusta on havaittavissa. Perustietämys tarvittavista luvista ja varusteista esimerkiksi ohjelmalvelujen tuottamisessa on niin alhainen, että lisätieto olisi tarpeen. Yhteistyö myös muiden ohjelmalveluyritysten kanssa kiinnosti. Paikallinen kala on löytänyt tiensä alueen ravintoloihin ja kauppoihin, sillä monilla kalastajilla oli niihin suoria kontakteja eli kala ei välttämättä kierrä tukkurin kautta.

Hankeideat

Kalaleader ohjelman kannattaa järjestää ammattikalastuksen ja matkailun yhteistyötä käsitteleviä teemapäiviä ja opintomatkoja. Opintomatkan järjestelyissä voisi olla tehokkain tapa koota asiasta kiinnostunut pienryhmä

(esimerkiksi minibussillinen) ja perehtyä kohdennetusti aiheeseen aluksi kotimaisissa kohteissa. Teemapäivän ohjelmassa tulisi käydä läpi tutkinto-, varustus- ja lupavaatimukset, jotta ideat lähtisivät kehittymään realistiselta pohjalta. Olennaisen tärkeää olisi myös ammattikalastajien verkostoituminen sopivien matkailu- ja ohjelmapalveluyritysten kanssa. Tämä saattaisi tuoda nopeastikin taloudellista lisäarvoa osapuolille.

Manamansalo muodostaa ammattikalastuksen ja matkailun näkökulmasta kaikkein mielenkiintoisimman kokonaisuuden. Alueella on kaikki ainekset saada aikaan uutta matkailullista imua, joka hyödyttäisi kalastajia, yrityksiä ja kyläläisiä. Aiheen ympärille tulisi rakentaa hanke, jossa saaren kalastushistoriikki ja nykypäivä tuodaan esille. Työn esille pano voisi olla taidelähtöinen, mikä on tullut esille Manamansalon Portin yrittäjien kanssa. Manamansalon uutta ammattikalastushistoriaa tehdään nyt kun lähes kymmenen nuorta kalastajaa tekee töitään alueella. Alue olisi hyvä vastaavalle kirjaprojektille kuin Hjälmaren järvellä on tehty kuhankalastuksesta. Hankkeelle lienee löydettävissä monialaisuuden vuoksi useita eri rahoituslähteitä.

Muuta huomioitavaa

Ammattikalastajien työturvallisuusasiat nousevat ajoittain keskusteluun. Käytännön töissä kalastaja voi olla yksin veneessä ilman kelluttavia turva-asusteita. Veteen putoaminen kylmän veden aikaan on kohtalokasta. Ammattikalastajille koottiin turvakoulutuspaketti Kuusamon aikuiskoulutus Oy:n toimesta keväällä 2015. Kainuussa koulutukseen ei löytynyt osallistujia, mutta Kuusamossa löytyi ja palaute on ollut hyvää. Koulutustarjontaa kannattaa jatkaa, vaikka ensiyrityksellä ei löytynytäkään osallistujia. Tarvetta varmasti on.

Ammattikalastajien edunvalvonta on Kainuussa heikossa tilassa. Tehtävä kuuluisi Kainuun kalatalouskeskukselle, mutta sillä ei ole tähän resursseja. Kalatalouskeskuksen toimintaa tulisi muutoinkin kehittää, mikä on nyt johtanut toimintojen tarkasteluun yhdistämisneuvotteluihin Pohjois-Suomessa. Toivottavasti tämä johtaa tuloksiin. Talvivaaran purkupuutkihankkeeseen, että kalastajat ovat asian osallisia yksittäisinä kalastajina. Varsinkin mahdollisissa vahinkokorvausasioissa yhteinen edunvalvonta olisi paikallaan.

Kalaleader ohjelman puitteissa on tehty vuosittain opintomatkoja eri puolille Suomea ja naapurimaihin. Näillä matkoilla ryhmäkooko on helposti kymmeniä ja alan käyntikohteita useita. Matkat isolla ryhmäkoolla ovat tarpeellisia, muuta jatkossa voisi lisäksi toteuttaa tarpeen mukaan tiettyyn teemaan keskittyviä opintokäyntejä pienen ryhmän kanssa. Tässä hankkeessa Ruotsiin tehty pienryhmämatka oli anniltaan erinomainen. Focus pysyi koko matkan ammatillisissa asioissa.

6. TIEDOTUS

Hankkeessa saavutetut tulokset julkaistiin pääasiassa Kajaanissa 15.4.2015 pidetyssä tilaisuudessa. Tiedotusvälineet laativat tilaisuuden ja esitelmien pojalta juttuja. Artikkelin tai jutun lukaisivat ainakin Kainuun Sanomat, Yle Kainuu, Kaleva ja tervareitti.

Hankkeen lopussa hankkeen tuloksista laaditaan lyhyt tiedote, jossa kerrotaan kalaleader - ohjelman jatkosta. Tiedote postitetaan kalatalousalan toimijoille kalaleaderin käytössä olevan osoitteiston mukaan (noin 200 kpl). Liitteeksi oheistetaan Hjälmmaren matkaraportti. Seminaarin esitelmät linkitetään Oulujärvi Leaderin kotisivuille.

7. TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET JA RAHOITUS

Hankkeelle muodostuu kuluja seuraavasti:

Kulukohde	Eur
Palkat	
Hankevetäjän palkkauskulut	19 500
Ostopalvelut	
Luennoitsijapalkkiot	300
Vuokrat	
Toimistotilavuokra, 5 kk	1 750
Tilavuokrat, seminaari	650
Matkakulut	
Hankevetäjän matkakulut	3 000
Opintomatka Ruotsin Hjälmariin (matkat 1900 ja majoitus 800)	2 700
Projektiryhmän matkakulut	250
Seminaariesiintyjien matkakulut	1 500
Toimistokulut	
Puhelinkulut	360
Muut kulut	
Lehti-ilmoitukset	1 000
Seminaarikahvitus	600
YHTEENSÄ	31 610

RAHOITUS

Kalaleader ohjelma 100 % 31 610

Seminaarin järjestäminen

	Eur
Tilavuokrat	650
Kahvitus	600
Luennoitsijapalkkiot	300
Luonnoitsijoiden matka- ja majoituskulut	
Matkat	1 000
Majoitus (4 henkilöä, 1 yö)	500
Lehti-ilmoitus	1 000
	4 050

PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUKSET

Kajaanissa 30.6.2015